

РОЗДІЛ 5

ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ ТА ЕТИКА БУХГАЛТЕРІВ І АУДИТОРІВ

УДК 657

Кузьмінський Юрій Анатолійович,
*д.е.н., професор, професор кафедри аудиту,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна*

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАНЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

Зміст тез спрямований на надання організаційної та методичної допомоги у формулюванні завдань наукових досліджень аспірантам і здобувачам за спеціальністю «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» стосовно професійної етики, що є доволі новим напрямком в Україні і за яким наразі практично відсутні напрацювання.

Практика свідчить, що деякі аспіранти і здобувачі пишуть або кінцево доопрацьовують зміст вступу дисертації, як правило, після завершення дослідної роботи. Результатом такого підходу є часткова або повна невідповідність окремих завдань до наукової новизни одержаних результатів і загальним висновкам наукового дослідження. Бувають випадки, коли завдання не розкривають мету дослідження.

Дослідник, відповідно до затвердженої теми дисертації, з урахуванням актуальної загальної проблематики повинен вже на початку, хоча б у загальних рисах, визначитись із напрямками дослідження та метою щодо напрямків у професійній етиці. В подальшій роботі будуть зміни і уточнення.

У цьому зв'язку необхідно звернути увагу на такі моменти, **найперше** – послідовність при формулюванні завдань дослідження (за вимогами ВАК України прийнято вживати слово – задач). Слід дотримуватись логічної послідовності дієслів при формулюванні завдань. Їх, орієнтовно, можна згрупувати так:

- 1) розглянути, дослідити, дати характеристику;
- 2) провести, здійснити, розкрити, критично проаналізувати;
- 3) оцінити; виявити, визначити, виділити, виокремити;
- 4) систематизувати, структурувати, узагальнити, класифікувати;
- 5) обґрунтувати, довести, розробити, сформулювати, сформувати, запропонувати, внести пропозиції, розробити рекомендації.

Переліченим формулюванням завдань не вичерпується, хоча напрямок локального завдання дослідження для досягнення поставленої мети стає зрозумілим.

Другим слід – концентрувати увагу на тому що саме підлягатиме

дослідженню, наприклад (у формуванні завдання першим словом є *«розглянути...»*). Якщо, то можливо завдання продовжити так: вітчизняний та зарубіжний досвід, існуючі традиційні підходи, динаміку, еволюцію, досвід, доцільність, економіко-правову сутність, законодавчу базу, правові засади, економічні перешкоди, етапи, ефективність, загальні риси та відмінності, засади, значення, концептуальні засади, концептуальні питання, масштаби участі, методи, методика, методичні положення, методичні прийоми, методичні рекомендації, методологічні підходи, методологію оцінки, місце і роль, можливі чинники впливу на вибір, можливість, мотивацію, напрями, напрями трансформації, напрями розвитку, об'єктивну обумовленість, основний механізм, основні властивості, основні етапи, основні механізми, основні недоліки, основні параметри, основні принципи, основні причини недостатньої ефективності, основні функції, основні чинники, особливості, особливості національних, особливості регулювання, особливості управління, оцінки критеріїв вибору, параметри, передумови, перспективи розвитку, підходи, практику, практичні дії, принципи, принципи класифікації, природу, пріоритетні напрями, проблеми, проблеми взаємодії, систему показників-індикаторів, склад, соціально-економічні наслідки, специфіку, специфічні особливості, співставлення, стан, структуру, сутність, сучасні вимоги, сучасні підходи, тенденції, тенденції розвитку, тенденції формування, теоретико-методологічні основи, теоретичні засади, теоретичні положення, теоретичної основи, теоретичну базу, умови функціонування, фактори, форми, формування, характер, характерні риси, цілі, чинники...

Як видно, перелік того, що саме можна *«розглядати...»* досить широкий, а тому не слід *«позичати»* чуже – кожен науковець має свою власну дорогу до істини, через постановку основних завдань для досягнення мети.

Головне досягнення дослідника буде тоді, коли він визначить для себе комплекс завдань, з поміж низки локальних взаємопов'язаних завдань, що розкриють системність його дослідження щодо професійного судження та професійної етики.

Далі, наприклад, якщо дослідник при визначенні завдання переходить до дієслова *«розробити...»*, то можливо застосувати з наступного: експертну систему, етапи, концептуальні засади, концепцію, критерії, методика, методичні прийоми, методичні рекомендації, методологічні підходи, методологію оцінки, механізм, механізм реалізації, механізм раціональної побудови, моделі оптимізації, моделі прогнозування, напрями трансформації, напрями розвитку, оптимальну структуру, основні етапи, основні механізми, підходи, принципи, принципи класифікації, пропозиції, процедури, рекомендації, систему показників, систему показників-індикаторів, структуру, схему, схему вибірки, форми, шляхи вдосконалення...

Третім етапом буде вибір слова/слів (умовно назовемо *«третього слова»*), які визначають конкретику напрямку у формулюванні завдання дослідження, наприклад, якщо було *«- визначити основні напрями застосування принципів професійної етики...»*, то далі можливо: внутрішньої структури, зовнішньої структури, динаміки, для моделювання завдань, закономірностей і особливостей,

існуючих інформаційних засобів і технологій, існуючих моделей, концепцій, моделювання процесів, процесів, становлення і еволюції, структурної оптимізації, формування...

Як бачимо тут надано приклади лише деяких можливих варіантів формулювання початку завдань наукового дослідження. Кожний дослідник обере для себе свій власний шлях і вкаже свої завдання, у відповідності до поставленої мети.

По суті, чітко і вірно поставленні завдання для досягнення мети дослідження, це і є індикативний план дисертаційної роботи.

Від чіткості поставлених завдань багато в чому залежить структура самої дисертації, логіка та системність дослідження. Дисертант матиме потенційну можливість чітко формулювати наукову новизну, зробити загальні висновки, головні висновки, вказати, що є результатом наукового дослідження.

УДК 657.6

Москаль Наталія Володимирівна,
*к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна*

ОЦІНКА РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОГО СКЕПТИЦИЗМУ В ПРАКТИЦІ АУДИТУ

Професійний скептицизм аудитора є невід'ємною складовою його професійної діяльності і ознакою потенційної якості аудиту. Термін «професійний скептицизм» у нових редакціях Міжнародних стандартів аудиту почали застосовувати замість терміну «розумний професіоналізм». Професійний скептицизм аудитора пов'язаний з його професійною незалежністю та є підставою для дотримання фундаментальних принципів професійної етики, зокрема, принципу професійної компетентності і належної ретельності та принципу об'єктивності. Міжнародні стандарти аудиту очікують від аудиторів збереження професійного скептицизму на усіх етапах надання аудиторських послуг та співпраці з клієнтом.

Професійний скептицизм (professional skepticism) – ставлення, що поєднує допитливість, уважність до обставин, які можуть вказувати на можливе викривлення внаслідок помилки або шахрайства, та критичну оцінку аудиторських доказів [1, с. 52]. Професійний скептицизм передбачає особливу увагу аудитора до інформації, достовірність якої викликає сумніви, до аудиторських доказів, які суперечать іншим аудиторським доказам, до умов, які можуть свідчити про шахрайство та обставин, які зумовлюють необхідність проведення додаткових аудиторських процедур [2, с. 8].

Рівень професійного скептицизму пов'язаний з компетентністю, досвідом та навичками аудитора, особливостями його світогляду, характеру, підходу до аудиторської діяльності. Аудитор не повинен бути занадто прискіпливим та